

mégis csak az övé. A börtön után következő harc azok ellen a paragrafusok ellen folyik, amelyeknek alapján a biztosító társaság az Amreiner által kifizetett összegből felépített épületet perli. Az Amreinernél gazdaságilag gyengébb — nálánál erkölcsileg semmivel sem jobb — hósei a regénynek, akik e harc érdekkörébe kerülnek elbuknak, kettétörnek. A szolga, aki gazdája régi épületét felgyújtotta, a szolgálatból kiröpül, feljelentése után a törvényszéken összetörik, majd a börtönben megőrül. Elbukik Liesl a szolgálóleány, aki Amreiner felesége akar lenni, hogy a harminc éve folyó szolgaságból a gazdasszonyságba emelkedjék. Arra jó csak, hogy Amreinernek gyermeket adjon, akire az öregasszony ráírja vagyonát. De ezt is csak azért, mert ezzel az átirással a biztosító társaság végkép csatát veszít. A véres kemény alku után — miközben egy sereg figura bukik el és éles világitásba kerül a falú papja, aki az egyház számára igyekszik megszerezni a per alá került vagyont — különös tiszteletet táplál mindenki a győztes iránt, mert szerző szerint ebben a világban csak az ér valamit, aki célhoz ér — legyenek bár az eszközök sötétek és az utak görbék...

Ezt a páratlan realizmussal és anyag ismerettel megírt regényt Graf (amint az előszóban elmondja) még akkor írta, amikor Brüning az adósság mentesítő törvénnyel igyekezett a német parasztságot még birtoktudatosabbá tenni, még társadalom ellenesebbé lázítani. A megvalósult hitlerizmus késleltette a könyv megjelenését, az események fejlődése azonban méginkább igazolta az írókat. Darré még tovább vitte Brüningék kezdeményezéseit. Hitler, hogy minél mélyebben fogjon talajt a parasztság közt földosztást s további adósság mentesítést ígért s ezzel még inkább növelte a paraszt földéhségét. A német paraszt ma mind nagyobb földbirtok koncok után törekszik, holott a német szükség egyre nő és a gazdasági válság mind mélyebb.

Graf utolsó mondataiban a törvénytelen Amreiner-gyermekek előtt derüs jövő, bővülő gazdaság, zúgó traktorok és cséplőgépek sora áll. Ennek az Amreiner-gyermekeknek már nem lesz szüksége görbe utakra, becsatelenségre, ő már makulátlan és „jó” lesz. Igen, a jóság és makulátlan-ság alapja a gazdasági jólét. De amíg ehhez a jóléthez hiányzanak a társadalmi és gazdasági feltételek, addig az Amreinernek komiszak, gyűlölködők, gonoszak, gyűjtőgatók és véreskezűek maradnak — a jólétet illuzóriusan biztosító tulajdonért.

Méliusz N. József

VICTOR MARGUERITTE ÚJ REGÉNYE (Babel) eseménye a francia irodalmi, sőt politikai életnek is. Ez a regény nem csak nagy, és jó könyv, hanem *tett*. Eddig is hozzá voltunk szokva, hogy Margueritte mondanivalója túlnő a hálósobák titkain, a mondain élet kalandjain. Nemes pacifizmusa és meleg humanizmusa, ha nem is volt ép racionálisan következetes, mindenesetre bátor volt és többet jelentett, mint *Dekobra* szellemessége, *Maurois* meséje, sőt mint *Mauriac* vallásos miszticizmusa. Ezzel a regényével azonban ezen is túljutott Margueritte. Bebizonyította, hogy egy öreg író is lehet fiatal és megértheti a kor követelményeit. Mintahogy Anatole France szelleme aggkorában ragyogott a legtisztábban és Romain Rolland vagy André Gide is jóval túl életük derekán váltak harcos, fiatal írókká.

A regény buja cselekmény-szövevényét ez a szál fonja át: Thérèse Soubise, az egyszerű szülőktől származó újságíró fényes tehetségével bejut a párisi nagysajtó berkeibe. Bankárok, miniszterek, kurtizánok között mozog. Egyenes, őszinte természete csakhamar ellenkezésbe jut e hazug társadalommal. S amikor Genfbe kerül, mint tudósító, a leszerelési

konferencia komédiája végleg kiábrándítja minden békés, ideális álmodozásából. Erősen kritikus cikkeit lapja megnyirbálja, de Thérèse nem enged. Otthagyja a karriert, baloldali lapokba ír ingyen. Marokkóba kerül, ahol alkalma nyílik megismerni a gyarmati érdekeltségek vad torzsalkodásait és a bennszülöttek embertelen kihasználását. Hazakerülésekor a kipattanó Stavisky-botrány lázába kerül. Sok ismerőse is akad a kompromittáltak között. Erre végleg szakít a régi világgal és teljesen az emberiség felszabadításának szolgálatába áll. Mindez azonban csak vékony váza annak az eseményrengetegnek, amelynek élményein a modern francia társadalom leghaladottabb rétege átment. Sőt, nem nehéz észrevenni, hogy a Thérèse által megtett út rokon azzal, amelyet a szerző tett meg a polgári pacifizmustól az igazán haladó írók nemzetközi szervezetébe (A. E. A. R.) való belépéséig.

Meg kell még említeni, hogy amikor Margueritte ideológiai szempontból óriási fejlődést tett meg, művészete nem halványodott semmit sem. Alakjai sikerült, életteljes figurák. Thérèse rokonszenves, hajlékony, intelligens. Barátnője, a kínai Kui, az új forradalmi Kinát képviseli. Dérobe, a fiatal tudós és Serdac, a hős pilóta tragikus sorsukkal az anarchizmus csődjét példázzák. Bigoche a társadalom alvilágának megtestesítője, de semmivel sem nagyobb szélhámos, mint a regény bankárszereplői. A jellemzés mellett a plasztikus, bonyolultan szép francia stílus is kiváló.

A Babel-ben társadalmi rendszerünk hanyatását rajzolta meg az író; ezekután foytatásképpen az új világ születését akarja megírni. De nem úgy, mint Wells, hogy elzárkózva szövögeti utópikus álmait, hanem — mint egy nyilatkozatában kijelentette — Oroszországba utazik. Az összeomlott Babel után türelmetlenül várjuk, mint írja meg az égnek meredő kohók és kémények új világának új emberét.

Bajomi Endre

* Victor Margueritte: Babel (Ed. Flammarion, Paris.)

A SZENT CSALAD. A *Pelikán* c. angol darab* minket azért érdekel, mert tanulságos szociális, sőt szociológiai háttere van. A pelikánmadár az önfeláldozó anyai szeretet jelképe s ilyen önfeláldozó anyja a darab hősnője, ki a dolgozó nő osztályharcát vívja nem a gazdasági vagy politikai, hanem a családi fronton, a jövő nemzedék érdekében. A család intézménye, mint tudjuk, erős vára a fennálló világnak. S ebbe a várba, (előkelő angol katonacsalád!) szerelmi házasság révén jut be a hősnő a háború alatt s szembekerül az após és anyós osztálygyűlöletével, míg a férjet még távoltartja a háború. Az első felvonásban finoman letompítva, de javában tombol a harc. Olyan előkelő környezetben vagyunk, amilyen a világon egyedül csak Londonban képzelhető el. Szinte árad a színpadról az előkelőség, mert a kis lelkek, mint itt is, a göggel párosítják vagy tévesztik össze. Már a válóper után vagyunk, melyben a nő hibájából mondta ki a válást a bíróság, de tárgyi bizonyíték nélkül, csupán a nő fél-beismerő vallomása alapján. És ezzel a tartásdíjról is lemond. Nála maradt kulcsával bejelentetlenül mégis bejön egy utolsó mérkőzésre, hogy gyermekét felajánlja a férjnek, az apjának, kivel mintha itt beszélne egy év óta először.

„Meggzőktem, mert megfulladtam volna itt. Boldogtalan voltam, nem akartam, hogy gyermekem is boldogtalan legyen. Mikor megtudtam, hogy anya leszek, menekültem, mert ha itt maradok, a gyermekemet is megmérgezi a szívtelesség és a gyűlölködés.“